

УДК 330.341.1

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/159-23>**Супрун С. Д.**

кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8907-6890>

Давидюк Л. П.

кандидат економічних наук, доцент,
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету
ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-4202-1339>

Suprun Svitlana, Davydiuk Liudmyla
Vinnitsa Institute of Trade and Economics of
Kyiv National University of Trade and Economics

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У статті розглянуто основні принципи активізації інноваційної діяльності підприємства. Відзначено, що інноваційна діяльність є найважливішим засобом структурних зрушень у виробництві, забезпечення підвищення конкурентоспроможності продукції та забезпечення умов виходу сучасних підприємств на зовнішній ринок. Неповне використання власних внутрішніх інвестиційних джерел та причини соціально-економічного, правового і політичного характеру зумовлюють необхідність активізації інноваційної діяльності підприємств. Зміст управління інноваційними процесами на підприємстві полягає в тому, що на сучасному ринку підприємство може позиціонуватися лише з високим рівнем технічних чи якісних характеристик продукції. Стверджується, що реалізація основних принципів активізації інноваційної діяльності сучасного підприємства дасть змогу впровадити систему управління інвестиціями та інноваціями, в основі якої – дії важелів, що виражені в організації, плануванні і стимулюванні ефективного використання інвестиційних ресурсів та їх успішного вкладання в інноваційні проекти для досягнення ефекту.

Ключові слова: інноваційна діяльність, інновації, інвестиції, принципи активізації інноваційної діяльності, інноваційний процес, інноваційний проект, інвестиційні ресурси.

BASIC PRINCIPLES OF ACTIVATION OF INNOVATIVE ACTIVITY OF THE ENTERPRISE

The article considers the basic principles of activating the innovative activity of the enterprise. It is noted that innovation is the most important means of structural changes in production, ensuring the competitiveness of products and providing conditions for modern enterprises to enter the foreign market. Incomplete use of own domestic investment sources and reasons of socio-economic, legal and political nature necessitate the intensification of innovative activities of enterprises. The essence of the management of innovation processes at the enterprise is that in the modern market the enterprise can be positioned only with a high level of technical or qualitative characteristics of products. In addition, the economic essence of innovation is manifested in the unity of all its components, properties, internal processes, relationships, contradictions, trends and is a set of economic, financial, commercial and organizational measures taken by participants in the innovation and investment process to finding the necessary investment resources, rational formation of their structure and selection of the most effective objects for investment. The effective implementation of innovations in the enterprise depends on the available resource potential of the enterprise and the efficiency of its use. It is noted that the innovation and investment activities of the enterprise is a purposeful process of implementing a set of measures to obtain the appropriate effect, requiring justification of investment, search and selection of investment resources aimed at using research, innovation, fundamentally new products for further implementation. domestic and foreign markets. The intensification of innovative activities will provide the company with technological changes that determine scientific and technological progress, improve product quality, its competitiveness and enable access to the international market with manufactured products. It is argued that the implementation of the basic principles of innovation in a modern enterprise will introduce an investment and innovation management system, based on the actions of levers, expressed in the organization, planning and promotion of efficient use of investment resources and their successful investment in innovation projects to achieve effect.

Keywords: innovation activity, innovations, investments, principles of activation of innovation activity, innovation process, innovation project, investment resources.

JEL classification: O31, O32

Постановка проблеми. Вихід сучасного підприємства на міжнародні ринки неможливий без застосування сучасних інноваційних управлінських технологій. Глобалізація посилює актуальність планового обґрунтування економічних процесів і застосування прогресивних технологій для

формування ефективних методів управління бізнес-процесами, які сприяють створенню організаційного базису взаємовигідного співробітництва економічних суб'єктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Нині підприємства вимушені самостійно вирішувати проблеми

свого інноваційного розвитку, а тому значно зростає роль ефективного управління інноваційними процесами. Обраний напрям наукових досліджень зумовлений пошуком підходів до активізації інноваційних процесів підприємств, що здійснюють міжнародну підприємницьку діяльність. Це дасть змогу забезпечити подальший їхній розвиток та прийняти відповідні управлінські рішення щодо реалізації інновацій. Науковцями пропонуються різноманітні підходи в системі управління інноваційною діяльністю підприємств, вони, зрозуміло, мають як свої позитивні сторони, так і певні можливості до вдосконалення. Питаннями інноваційної діяльності підприємств присвячені наукові роботи таких учених, як: І.О. Бланк [1], Н.М. Богацька [2], А.М. Колот [3], Т.І. Кепич [4], Н.В. Поліщук [5] та інші, які зробили значний внесок у дослідження в цьому напрямі. Разом із цим вивчення опублікованих за цією проблематикою наукових праць дали змогу зробити висновок про те, що питання активізації інноваційної діяльності підприємства потребують подальших удосконалень у теоретичному та організаційно-методичному аспектах.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні основних принципів активізації інноваційної діяльності підприємств. Планові заходи в системі управління інноваційною діяльністю підприємства в сучасних умовах господарювання дають змогу забезпечити ефективний розвиток конкурентоспроможного бізнесу.

Виклад основного матеріалу. Інновації є необхідною умовою розвитку виробництва, підвищення якості і кількості продукції, появи нових товарів і послуг. І саме інноваційна діяльність підприємств є своєрідним способом адаптації, який дає можливість динамічно приводити у відповідність внутрішні можливості розвитку і зовнішні, які генеруються міжнародним ринковим середовищем.

Багатогранність наявних підходів до визначення «інноваційної діяльності» та «інноваційного процесу» і водночас відсутність чіткого формулювання їхнього змісту спонукало до удосконалення тлумачення цих понять. Управління інноваційною діяльністю є складовою частиною загальної системи управління підприємством і основним фактором, що забезпечує зростання ефективності підприємства та поліпшення якості продукції з метою виходу на міжнародні ринки. Основним результатом управління інноваційною діяльністю підприємств є забезпечення підвищення економічної ефективності за рахунок розроблення і впровадження інновацій у виробничу діяльність, у технологію, управління. Об'єктами ж такого управління є інновації та задіяні ресурси (фінансові, трудові, виробничі), а також інноваційний проект та інноваційні ризики. На нашу думку, рушійним мотивом інноваційної діяльності є очікування одержання прибутку. Це зумовлене тим, що саме інновація забезпечує підвищення віддачі на вкладені ресурси і є основним інструментом успішного ведення підприємством своєї господарської діяльності.

Ефективний розвиток сучасного підприємства можливий завдяки упорядкуванню та систематизації процесів управління, зокрема узгодження у часі й просторі складників інноваційних програм. Відзначимо, що рівень застосування новітніх технологій у підприємницькій діяльності підприємств визначається: наявністю досвіду інтенсивних форм присутності та бізнес-поведінки економічних суб'єктів в інтернаціо-

налізованому бізнес-просторі; організаційно-фінансовими можливостями використання світових напрацювань, тобто створенні та використанні інтегрованої системи інформаційно-аналітичної та методичної підтримки в процесі планування, контролю, аналізу та прийняття управлінських рішень в усіх функціональних сферах бізнесу; потенціалом власного креативного розвитку, який сприяє створенню оригінальних і конкурентоспроможних управлінських технологій.

Активізація інноваційної діяльності дасть змогу забезпечити на підприємстві технологічні зміни, які визначають науково-технічний прогрес, покращують якість продукції, її конкурентоспроможність та уможливають вихід із виготовлюваною продукцією на міжнародний ринок. Загалом управління інноваційною діяльністю підприємств є відкритою системою, яка на вході забезпечена інформацією про зовнішнє середовище та його потенційні можливості, а на виході – ефектами від здійснення інноваційної діяльності.

Багато науковців по-різному підходять до вирішення проблем управління інноваційною діяльністю підприємств. Так, за останні декілька років стан фінансового забезпечення науково-технічної сфери в Україні, на жаль, постійно погіршувався через зменшення державних витрат. Складні проблеми України концентруються і у фінансовій сфері та недостатності інвестування, в ускладненні відносин між центром і регіонами тощо [2]. Висловлюється думка і про недостатність широкомасштабних досліджень у галузі державного регулювання і стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання; слабе наукове обґрунтування економічної політики країни, яка має стимулювати виробничу діяльність інноваційного типу; недосконалість методів аналізу ефективності і відбору пріоритетних інноваційно-інвестиційних проектів з урахуванням сукупних економічних ефектів; відсутність відпрацьованих фінансово-кредитних механізмів стимулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання на всіх стадіях інноваційного процесу; нерозвиненість методів трудової мотивації, що формує інноваційне мислення і поведінку управлінського персоналу [2; 4]. Механізм активізації інноваційної діяльності підприємств повинен базуватися на загально визнаній теорії, а не змінюватися різними альтернативними концепціями. Не приведені до загального знаменника наявні підходи до оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємств, а рекомендації та пропозиції щодо підвищення її ефективності здебільшого мають фрагментарний характер. Інноваційна діяльність розглядається як об'єктивно зумовлений, системний, цілеспрямований процес реалізації комплексу заходів із метою одержання прибутку або соціального ефекту, що потребують обґрунтування необхідності інвестицій, пошуку і вибору інвестиційних ресурсів, спрямованих на використання наукових розробок, впровадження новацій, принципово нових видів продукції, техніки і технологій [3].

Інноваційна діяльність сучасного підприємства є економіко-соціально-правовою категорією, яка відображає комплекс практичних заходів щодо використання інтелектуальної праці, результати якої виражені в удосконаленні наявних властивостей об'єкта під час залучення інвестиційних ресурсів із метою отримання прибутку чи іншого позитивного ефекту.

На основі проведених досліджень хочемо викласти такий наш погляд на сутність інноваційної діяльності підприємств в умовах глобалізації. Для цього визначимо такі особливості:

1) головними компонентами поняття «інноваційна діяльність» є новини, інвестиції та нововведення. Оскільки новини формують ринок новацій, інвестиції – ринок капіталу, тобто інвестицій, а інновації – ринок чистої конкуренції нововведень, то ці три основні компоненти й утворюють сферу ін-новаційно-інвестиційної діяльності завдяки взаємодії інноваторів, інвесторів, товаровиробників конкурентоспроможної продукції та розвинутої інфраструктури.

Важливим є усвідомлення сутності поняття «інноваційна діяльність», що полягає у виділенні взаємозв'язку між поняттям «інноваційний процес» та поняттям «інноваційна діяльність». Це пов'язане з тим, що «інноваційний процес» являє собою вибір, обґрунтування і прийняття окремих рішень, а поняття «інноваційна діяльність» – безпосереднє виконання прийнятих рішень, що дає змогу визначити управління інвестиційним забезпеченням інноваційної діяльності як процес вибору, обґрунтування і прийняття рішень щодо розроблення інновації, її створення, впровадження і дифузії; раціонального використання власних фінансових ресурсів та залучення додаткових фінансових коштів для впровадження інновацій; оптимального співвідношення між власними та залученими інвестиційними ресурсами для вирішення конкретних інноваційних завдань [1; 5].

Принципово важливим є те, що інноваційний процес має кілька ознак, що відрізняють його від виробничого, серед яких: невизначеність шляхів досягнення мети й високих ризиків; неможливість детального планування й орієнтації на варіантні прогнози оцінки; необхідність переробки значних масивів науково-технічної інформації у прийнятті управлінських рішень; необхідність подолання опору у сфері як сформованих економічних відносин, так і інтересів учасників інноваційних процесів. Зрозуміло, що інновації не можуть існувати без інвестицій, і саме тому активна економічна роль управління підприємством найбільш яскраво проявляється під час організації його інноваційно-інвестиційної діяльності. Варто погодитися з І.О. Бланком, що економічна сутність інвестицій підприємства у найбільш узагальненому виді може бути сформульована таким чином: інвестиції підприємства являють собою вкладення капіталу у всіх його формах у різні об'єкти його господарської діяльності з метою одержання прибутку, а також досягнення іншого економічного або позаекономічного ефекту, здійснення якого базується на ринкових принципах і пов'язане з факторами часу, ризику й ліквідності [1, с. 259].

Стан інноваційної діяльності в Україні визначається таким важливим фактором, як фінансування. Зрозуміло, що фінансування є однаково визначальним для всіх етапів і стадій інноваційного процесу – від стадії новаторської творчості до стану впровадження досягнень науки і техніки у виробництво. Враховуючи обмеженість джерел фінансування інноваційної діяльності на підприємствах через імовірний характер миттєвого очікуваного результату, особливої уваги набуває пошук нових шляхів та розроблення програм залучення інвестицій у виробничу діяльність [4].

З метою активізації інноваційної діяльності сучасних підприємств, на нашу думку, слід керуватися такими основними принципами, як:

1) чітка цільова орієнтація системи, тобто забезпечення системою швидкого, широкого й ефективного використання сучасних науково-технічних досягнень;

2) логічність, обґрунтованість та юридична захищеність прийомів і механізмів, які при цьому використовуються;

3) наявність багатьох та різних джерел фінансування;

4) комплексність системи, тобто можливість охоплення широкого кола технічних і технологічних нововведень та напрямів їх практичного використання;

5) комплексність системи, тобто можливість охоплення широкого кола технічних і технологічних нововведень;

6) адаптивність і гнучкість, що передбачає постійну спрямованість усієї системи й окремих її елементів на умови динамічних змін зовнішнього середовища для підтримки максимальної ефективності.

Висновки. Сучасний ринок стимулює керівництво підприємств до рішучих дій в оволодінні новими методами господарювання, впровадженні новітніх технологій з метою виробництва конкурентоспроможної продукції та її просування на зовнішній ринок. Основним мотиваційним фактором успішного здійснення інноваційної діяльності суб'єктів господарювання є організація вільних інвестиційних ресурсів та пошук потенційних інвесторів для реалізації інноваційних проектів. Розглянуті принципи активізації інноваційної діяльності як основні правила дій дадуть змогу правильно зрозуміти виникнення потреби підприємства в інноваціях та можливості задоволення цієї потреби. Зазначені принципи мають бути покладені в систему управління інвестиціями та інноваціями з метою досягнення максимального ефекту. Досить важливим для підприємства є організація вільних інвестиційних ресурсів та пошук потенційних інвесторів для впровадження інновацій з метою підвищення якості продукції, яка експортується на зовнішні ринки. Інвестування інновацій дає змогу підвищити конкурентоспроможність підприємства, його імідж та укріпити позиції на зовнішньому ринку.

Список використаних джерел:

1. Бланк І.О., Гуляєва Н.М. Інвестиційний менеджмент. Київ : КНТЕУ, 2003. 398 с.
2. Богацька Н.М. Аналіз залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Економіка та суспільство*. 2017. № 10. С. 28–31.
3. Колот А.М. Мотивація інноваційної діяльності: теорія і практика державного управління. *Економіка & держава*. 2008. № 5. С. 17–23.
4. Кепич Т.І. Основні передумови інноваційного розвитку світового господарства на сучасному етапі. *Зовнішня торгівля: право та економіка*. 2009. № 6. С. 41–44.
5. Поліщук Н.В. Теоретичні підходи до визначення сутності інновацій. *Галицький економічний вісник*. 2009. № 1(22). С. 20–23.

References:

1. Blank I.O., Huliaieva N.M. (2003) *Investytsiyni menedzhment* [Investment management]. Kyiv: KNTEU, 398 p. (in Ukrainian)
2. Bohatska N.M. (2017) Analiz zaluchennia priamykh inozemnykh investytsii v ekonomiku Ukrainy [Analysis of attracting foreign direct investment in the economy of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, no. 10, pp. 28–31. (in Ukrainian)
3. Kolot A.M. (2008) Motyvatsiia innovatsiinoi diialnosti: teoriia i praktyka derzhavnoho upravlinnia [Motivation of innovative activity: theory and practice of public administration]. *Ekonomika & derzhava*, no. 5, pp.17–23. (in Ukrainian)
4. Kepych T.I. (2009) Osnovni peredumovy innovatsiinoho rozvytku svitovoho hospodarstva na suchasnomu etapi [The main prerequisites for innovative development of the world economy at the present stage]. *Zovnishnia torhivlia: pravo ta ekonomika*, no. 6, pp. 41–44. (in Ukrainian)
5. Polishchuk N.V. (2009) Teoretychni pidkhody do vyznachennia sutnosti innovatsii [Theoretical approaches to defining the essence of innovation]. *Halyskyi ekonomichnyi visnyk*, no. 1(22), pp. 20–23. (in Ukrainian)